

יצחק אייזיק הלוי

מתוך ויקיפדיה, האנציקלופדיה החופשית

רבי יצחק אייזיק הלוי (רבינוביץ) (21 בספטמבר 1847 – כ' באייר תרע"ד, 15 במאי 1914) היה תלמיד חכם, עסקן והיסטוריון יהודי. להלוי הייתה בקיאות מקיפה בתלמוד הבבלי והירושלמי, ובמדרשים רבים, והוא חיבר ספרים תורניים שונים. עיקר פרסומו בא לו על ידי סדרת ספריו "דורות הראשונים", בהם התמודד עם היסטוריונים משכילים, בני אסכולת חכמת ישראל, ועם אנשי מדע נכריים, בעיקר מאסכולת ביקורת המקרא. כן היה פעיל ציבורית, בעיקר בנושאי המאבק בהשכלה והקמת אגודת ישראל.

תוכן עניינים

- 1 תולדותיו
- 2 קשריו עם גדולי דורו
- 3 השתתפותו בהקמת "אגודת ישראל"
- 4 מאבקו בהשכלה
- 5 ספריו
- 6 לקריאה נוספת
- 7 קישורים חיצוניים
- 8 הערות שוליים

תולדותיו

נולד בעיירה איווניץ באזור מינסק (כיום בבלארוס). אביו, רבי אליהו נחום הלוי, היה נצר למשפחה של צדיקים ותלמידי חכמים. אחד מהם, רבי אייזיק איווניצר, היה זה שתרם את הכסף למען ייסוד הישיבה הגדולה בוולוז'ין, שהוקמה על ידי רבי חיים מוולוז'ין. אמו של ר' יצחק אייזיק, רחל, הייתה בתו של רבי מרדכי אליעזר מקובנא, מחבר הספר "קרני ראם".

בגיל שלש עשרה נשלח יצחק אייזיק ללמוד בישיבת וולוז'ין. שם למד תורה מפי רבי יוסף דב סלובייצ'ק. נישא בגיל שמונה עשרה לבת דודתו אלקה.

בהיותו בן עשרים נתמנה לתפקיד גבאי בישיבת וולוז'ין. במשך השנים שלאחר מכן עסק בפעילות ציבורית. בין השאר, הוא התכתב עם הברון גינצבורג בפטרבורג, בנושא הוועדה הממשלתית שהוקמה על ידי ממשלת רוסיה בעניין חיי היהודים. פרנסתו הייתה ממסחר והוא עסק בסיטונאות תה.

בשנת תרנ"ה-1895 עקר מרוסיה לפרסבורג (כיום ברטיסלבה), שהייתה אז בהונגריה. שם החל לכתוב את ספרו "דורות הראשונים". שם כתב גם את ספרו "בתים לבדים" על כללי ספיקות. בשנת תרס"ב 1902 התיישב בעיר המבורג שבגרמניה. נפטר בשבת כ' באייר תרע"ד (1914).

קשריו עם גדולי דורו

הלוי עמד בקשר שוטף עם גדולי דורו. הוא התכתב עם רבים מהם, ומהתארים שכתבו עליו ניתן ללמוד על ההערכה שרחשו לו. בין השאר הוא עמד בקשר עם הרבנים: רבי חיים סלובייצ'ק מבריסק, רבי אליעזר גרדון מטלז, האדמו"ר מגור רבי אברהם מרדכי אלטר, ורבי חיים עוזר גרזון'ינסקי. גם רבה של יפו באותה העת, הרב אברהם יצחק הכהן קוק, החליף עמו מכתבים.

בין התארים שהעניקו לו על ידי האישים הללו, ניתן למצוא: "הרב הגאון המפורסם לשם ולתהילה". "פאר הדור". "חכם הכולל, סיני ועוקר הרים". "כתרה של תורה". "חריף ובקי, איש האשכולות וכו', מלא תהילות". ועוד.

השתתפותו בהקמת "אגודת ישראל"

הלוי היה אחד ממקימיה של תנועת אגודת ישראל באירופה. הוא סבר שעל הקהילות החרדיות שבארצות אירופה להתאגד במסגרת כללית עולמית, לשם שמירה משותפת על האיטרסים הדתיים שלהן. בשנת תרס"ו (1906) הוא החל להציע את רעיון ההתאגדות בפני רבנים ואישים שונים ברחבי אירופה. בין הרבנים הללו היו רבי חיים מבריסק, רבי אליעזר רבינוביץ ממינסק ורבי יעקב רוזנהיים. בדחיפתו ובעידודו קרם רעיון זה עור וגידים, ובמהלך השנים שלאחר מכן הוקמה תנועה עולמית זו.

מאבקו בהשכלה

הלוי עסק רבות בנושאי השקפה ואמונה. בנושאים אלו הוא נאבק עם המשכילים, אשר ניסו לגרום לסגירת החדרים - תלמודי התורה החרדיים במזרח אירופה. הוא פרסם שלושה מאמרים חריפים בעיתון הלבנון שהופיע בפריו ונפוץ גם ברוסיה. כן פרסם גם מאמרים בהמליץ. הוא סיכל את מאמציהם של המשכילים להוציא לאור שולחן ערוך מחודש "מוגה ומתוקן".

חלק חשוב ממאבקו בהשכלה הייתה הוצאת הספרים "דורות הראשונים". ספריו אלו היוו תשובה תורנית מדעית לכמה מספריהם של המשכילים, מאסכולת חכמת ישראל. בין השאר הוא התפלמס עם מחקריהם של ההיסטוריונים הבאים: הרב הפוזיטיבי-היסטורי זכריה פרנקל וספריו "דרכי המשנה" ו"מבוא הירושלמי", נחמן קרוכמל וספרו "מורה נבוכי הזמן", היינריך (צבי) גרץ וספרו "דברי ימי ישראל" ואייזיק הירש וייס וספרו "דור דור ודורשיו". אף עם החוקר שלמה יהודה רפפורט (שי"ר) הרבה הלוי להתעמת. הלוי הצביע על טעויות, לדעתו, בשיטת החקירה של המשכילים, ועל עובדת הסתמכותם על ספרי קודמיהם, כגון "סדר הדורות", ללא בדיקה וחקירה יסודיים. הלוי אף האשים חלק מהחוקרים הללו בהטיה ובמגמתיות, מתוך רצון להשחיר את פניהם של חכמי ישראל התנאים והאמוראים^[1]. הוא עצמו לא הסתיר את מגמתו ההפוכה, להאיר את דמותם באור חיובי, דבר שגרר ביקורת מקצועית כלפיו, מפי אנשי אקדמיה ומחקר. גם שיטת מחקרו הייחודית עוררה לפעמים הסייגויות, בעיקר במקומות שלא ביסס את הנחותיו באופן מוחלט.

ספריו

את ספרי "דורות הראשונים" הוא הוציא שלא לפי הסדר הכרונולוגי, אלא לפי מה שראה כנחוץ יותר. ראשונה יצא לאור החלק השלישי של ספרו על תקופת הסבוראים והגאונים - פרסבורג תרנ"ז (1897). לאחר כמה שנים הוציא את החלק השני, על סוף תקופת התנאים וחיבור המשנה, ועל תקופת האמוראים והתלמוד - פרנקפורט תרס"א (1901). החלק הראשון של ספרו הופיע מאוחר יותר, והוא נחלק לשני כרכים - הראשון - מסוף ימי החשמונאים ועד תקופת הנציבות, והשני - מאחר החורבן עד חתימת המשנה - פרנקפורט תרע"ח (1918). לאחר מותו הודפסו מכתב ידו חלקים נוספים: על תקופת המקרא (הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תרצ"ט (1939)), ועל התקופה האחרונה של הבית השני (הוצאת "צח" - בני ברק תשכ"ד (1964)).

הלוי פרסם גם מאמרים במחקר היסטורי, שהתפרסמו בכתב העת ישרון שיצא לאור בפרנקפורט, ובכתב העת בן עמי של יהודה לייב קנטור.

בחיבוריו עוסק הלוי בשאלות היסטוריות כבדות משקל: האם יש יסוד לתאוריה הדו־טרונומיסטית, המאחרת כתיבת חלקים מן התורה לראשית ימי הבית השני? מתי נתקנו תקנות חז"ל? מתי הוחל בחיבור המשנה ועל ידי מי? מי היו הצדוקים והבייתוסים? האם ניתן לסמוך על יוספוס פלאוויוס? האם קדם מרד יהודי לחורבן הבית? מהי חתימת המשנה? כיצד נערך התלמוד? מי היו רבנן סבוראי? ועוד.

מלבד ספריו אלו עסק הלוי גם בכתיבה הלכתית, והוא חיבר ספר בשם "בתים לבדים" על ענייני ספיקות.

ספר נוסף שכתב הלוי, הוא חידושים על מסכת חולין. ספר זה לא נדפס מחוסר אמצעים.

רבי יצחק אייזיק הלוי

לקריאה נוספת

- ספר הזיכרון לרבי יצחק אייזיק הלוי, הוצאת נצה, בני ברק, תשכ"ד (1964)
- Reichel, O. Asher (1969), Isaac Halevy (1847–1914): Spokesman and Historian of Jewish Tradition, New York: Yeshiva University Press.

קישורים חיצוניים

- הרב ר' יצחק אייזיק הלוי רבינוביץ ז"ל http://jpress.nli.org.il/Olive/APA/NLI_heb/SharedView.Article.aspx?http://www.hebrewbooks.org/20128
- "הצפירה", 18 במאי 1914 <http://www.beit-harav.org.il/images/my/my140.pdf> , "מגד ירחים", גיליון 140, אייר תשע"א, עמ' 4

ספריו

- 'דורות הראשונים', באתר HebrewBooks <http://www.hebrewbooks.org/20128>
- חלק א' <http://www.hebrewbooks.org/20129>
- חלק ב' <http://www.hebrewbooks.org/20125>
- חלק ג' <http://www.hebrewbooks.org/20127>
- חלק ד' <http://www.hebrewbooks.org/20281>
- חלק ה' <http://www.hebrewbooks.org/20282>
- חלק ו' <http://www.hebrewbooks.org/20280>
- אגרות רבי יצחק אייזיק הלוי <http://www.hebrewbooks.org/21791>
- תקציר דורות הראשונים כרך ב http://akadamy.fav.co.il/index.php?dir=app_sites&page=article&op=item&id=38422 באתר "האקדמיה ליהדות"

הערות שוליים

¹ . הרב ד"ר יחיאל יעקב וויינברג, לחקר המשנה, בתוך ד"ר שמעון ברנשטיין וד"ר גרשון א. חורגין, **ספר יובל לכבוד הרב שמואל קלמן מירסקי**, ניו יורק תשי"ח, עמוד 233 <http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=3086&pgnum=247>

קטגוריות: בוגרי ישיבת וולוז'ין | היסטוריונים יהודים | רבנים חרדים | רבנים ליטאים | רבנים בלארוסים | חוקרי תולדות עם ישראל | פעילים פוליטיים